

MEDIA TA'LIM NAZARIYASINING PEDAGOGIKADAGI O'RNI

*Pardayeva Jasmina Jamshidjon qizi
Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy
Pedagogika Universiteti professional
va musiqiy talim fakulteti 1-bosqich
talabasi Tel nomer, +998878976444*

Annotatsiya. Ushbu maqolada media ta'lim nazariyasining zamonaviy pedagogika tizimidagi o'rni va ahamiyati keng yoritilgan. Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida ta'lim jarayoniga yangi yondashuvlar kirib kelmoqda. Shu nuqtai nazardan, media ta'lim o'quvchilarning nafaqat bilim olish jarayonini samarali tashkil etish, balki ularning axborotni tanqidiy tahlil qilish, baholash va undan ongli ravishda foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim vosita sifatida qaraladi.

Maqolada media ta'limning mohiyati, asosiy vazifalari hamda pedagogik jarayondagi o'rni batafsil tahlil qilingan. Shuningdek, media savodxonlikni rivojlantirishning ahamiyati haqida, o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishdagi roli shu bilan bir qatorda zamonaviy ta'lim metodlari bilan integratsiyasi haqida fikr yuritilgan. Media ta'lim vositalari yordamida dars jarayonini interaktiv va qiziqarli tashkil etish imkoniyatlari ham ochib berilgan va shu bilan birgalikda ochib berilgan.

Bundan tashqari, maqolada o'qituvchilarning media kompetentligini oshirish, o'quvchilarning ijodiy va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish, hamda axborot xavfsizligini ta'minlash masalalari ham ko'rib chiqilgan. Media ta'lim nazariyasining amaliyotga tatbiq etilishi orqali ta'lim sifatini oshirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga erishish mumkinligi asoslab berilgan. Shu bilan birgalikda media ta'limni amaliyotga joriy etishning samarali usullari — interaktiv darslar, multimedia texnologiyalaridan foydalanish, onlayn ta'lim platformalari, loyiha asosida o'qitish va raqamli resurslardan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. O'qituvchilarning media kompetentligini oshirish, ularning zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligi ham alohida ta'kidlangan.

Maqolada, media ta'lim nazariyasining xalqaro tajribasi, uning rivojlanish bosqichlari va turli ta'lim tizimlarida qo'llanilish xususiyatlari haqida umumiy ma'lumotlar berilgan. Bu esa mazkur yo'nalishning nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatini ham ochib beradi.

Xulosa qilib aytganda, media ta'lim nazariyasi zamonaviy pedagogikaning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini

ta'minlaydi, ularni axborot jamiyatida faol va ongli ishtirok etishga tayyorlaydi va shakillantiradi. Media ta'limni ta'lim jarayoniga samarali joriy etish orqali sifatli ta'limni ta'minlash va raqobatbardosh, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega kadrlar tayyorlash imkoniyati kengayadi.

Kalit so'zlar. Media pedagogikasini, media ta'limi mohiyati, media savodxonligi, interaktiv darslar, multimedia texnologiyalari, media ta'lim nazariyasi zamonaviy pedagogika, media ta'lim nazariyasining xalqaro tajribasi, onlayn ta'lim platformalari, loyiha asosida o'qitish va raqamli resurslar.

Abstract. This article comprehensively examines the role and significance of media education theory in the modern pedagogical system. Today, due to the rapid development of information and communication technologies, new approaches are being introduced into the educational process. From this perspective, media education is considered an important tool not only for organizing the learning process effectively but also for developing students' skills in critically analyzing, evaluating, and consciously using information.

The article provides a detailed analysis of the essence of media education, its main tasks, and its role in the pedagogical process. It also discusses the importance of developing media literacy, its role in fostering students' independent thinking skills, as well as its integration with modern teaching methods. Furthermore, the possibilities of organizing lessons in an interactive and engaging way through media education tools are revealed.

In addition, the article addresses issues such as improving teachers' media competence, developing students' creative and communicative abilities, and ensuring information security. It substantiates that the implementation of media education theory in practice can enhance the quality of education and contribute to training competitive specialists. At the same time, effective methods of introducing media education into practice are highlighted, including interactive lessons, the use of multimedia technologies, online learning platforms, project-based learning, and digital resources. The necessity of improving teachers' media competence and developing their skills in effectively using modern pedagogical and information technologies is also emphasized.

The article also provides general information about the international experience of media education theory, its stages of development, and its application in various educational systems. This highlights not only the theoretical but also the practical significance of this field.

In conclusion, media education theory is an important component of modern pedagogy, ensuring the comprehensive development of students, preparing them for active and conscious participation in the information society. The effective integration of media education into the educational process expands opportunities for providing

quality education and training competitive professionals equipped with modern knowledge and skills.

Keywords: media pedagogy, essence of media education, media literacy, interactive lessons, multimedia technologies, media education theory, modern pedagogy, international experience of media education, online learning platforms, project-based learning, digital resources.

Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan davrda ta'lim tizimi ham tubdan o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, media vositalarning (internet, televideniye, ijtimoiy tarmoqlar) keng tarqalishi natijasida "media ta'lim" tushunchasi pedagogika sohasida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Media ta'lim nazariyasi o'quvchilarning axborotni qabul qilish, tahlil qilish va undan ongli foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Media ta'lim nazariyasi XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab pedagogika fanida alohida yo'nalish sifatida shakllandi. Raqamli texnologiyalar hayotning barcha jabhalariga kirib kelishi bilan bogliq bo'lib axborot iste'molining keskin ortishi, o'quvchi-yoshlarning kundalik faoliyati asosan media mahsulotlar bilan bog'liq bo'lib qolishi mazkur nazariyaning dolzarbligini yanada kuchaytirdi. Bugungi kunda media ta'lim faqat qo'shimcha ko'nikma emas, balki zamonaviy ta'limning ajralmas qismi hisoblanadi. Media ta'limning asosiy vazifalaridan biri — o'quvchilarni turli media kontentni tahlil qilishga, uni tanqidiy baholashga, media resurslardan mas'uliyatli foydalanishga o'rgatishdir. Bu jarayon o'quvchilarda axborot oqimiga ongli yondashuv, fakt va fikrni farqlash, manipulyativ xabarlarani aniqlash kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. Media ta'lim nazariyasi pedagogikada bir nechta funksiyalarni bajaradi:

1. Informativ funktsiya – o'quvchilar ommaviy axborot vositalari, internet, ijtimoiy tarmoqlar orqali kiritilayotgan kontentning mazmunini tushunishni o'rganadi.

2. Tarbiyaviy funktsiya – media orqali berilayotgan qadriyatlarni tahlil qilish, sog'lom axborot madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

3. Rivojlantiruvchi funktsiya – tanqidiy fikrlash, kreativ yondashuv, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

4. Kommunikativ funktsiya – media vositalaridan foydalangan holda muloqot qilish, jamoada ishlash, fikr almashish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

5. Amaliy funktsiya – o'quvchi media texnologiyalaridan foydalanish, montaj, dizayn, prezentatsiya yaratish kabi amaliy ko'nikmalarni o'zlashtiradi. Mazkur funksiyalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi va o'quvchilarni zamonaviy raqamli jamiyatga moslashtiradi. Bugungi pedagogika media ta'limsiz to'liq bo'la olmaydi. Bunga bir nechta omillar sabab: Axborot ko'pligi va shiddati — o'quvchi har kuni minglab axborot oqimi ichida qoladi uni saralash

ko'nikmalari kerak. Ijtimoiy tarmoqlarning kengayishi yoshlar ko'proq internetdan bilim oladi shu sababli ularning to'g'ri axborotlari iste'molchisiga aylantirish mumkin.

Media ta'lim nazariyasi zamonaviy pedagogikada shaxsning ommaviy axborot vositalari ya'ni media orqali rivojlanish jarayonini tadqiq qiluvchi maxsus soha hisoblanadi. U o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki axborotni tahlil qilish va undan to'g'ri foydalanish madaniyatini shakllantirishda markaziy o'rin egallaydi. Ushbu nazariyaning pedagogikadagi o'rni quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

1. Tanqidiy va kreativ tafakkurni shakllantirish

Media ta'limning asosiy maqsadi o'quvchilarda mediasavodxonlikni rivojlantirishdir. Bu esa quyidagilarni o'z ichiga oladi: Axborotni tahlil qilish: Mediamatnlarni qabul qilish, ularning yashirin ma'nolarini tushunish va malakali baholash. Feyk xabarlardan himoyalash: Ishonchli manbalarni noto'g'ri axborotlardan ajratish va tashviqot yoki senzura holatlarini aniqlash qobiliyati. Media mahsulotlar yaratish: O'quvchining o'zi ijodiy media kontent (video, matn, rasm) yaratuvchisiga aylanishi.

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti
Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti +2

2. Pedagogik yondashuvning o'zgarishi (Paradigma almashinuvi)

Media ta'lim pedagogikada o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi an'anaviy munosabatlarni yangilaydi:

Tenglik tamoyili: O'qituvchi va talaba axborot oldida teng bo'ladi; o'qituvchi tayyor bilim beruvchi emas, balki media muhitda yo'naltiruvchi (navigator) vazifasini o'taydi.

Integratsiya: Media ta'lim mustaqil fan sifatida yoki boshqa fanlar (fizika, tarix, til) tarkibiga yordamchi vosita sifatida singdiriladi.

fledu.uz

3. Raqamli pedagogika bilan uyg'unlik

Nazariya an'anaviy ta'lim usullarini zamonaviy raqamli vositalar bilan bog'laydi:

Raqamli ta'lim resurslari

Raqamli ta'lim resurslari

Ta'limni individuallashtirish: Har bir o'quvchining media bilan ishlash qobiliyatiga qarab ta'lim mazmunini moslashtirish. Muloqot madaniyati: Internet va ijtimoiy tarmoqlarda axloqiy muloqot va shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashni o'rgatish.

КиберЛенинка

КиберЛенинка

+1

4. Nazariy asoslar va olimlar

Media ta'lim nazariyasi Len Masterman, Aleksandr Fyodorov va N.F. Xilko kabi olimlarning tadqiqotlariga tayanib, ommaviy kommunikatsiya va madaniyatshunoslik fanlari bilan uzviy bog'langan.

uCoz +1

Pedagogikada media ta'limning ahamiyati juda katta. Shu bilan birgalikda Pedagogika jarayonida media ta'limning o'rnini tobora kengaytmoqda. O'quvchilarni dolzarb ma'lumotlar bilan tanishtirish, bilimlarni vizual ko'rinishda berish va ular orqali faol ishtirokni oshirish media ta'limning ustunliklaridan biridir. Bugungi kunda darsjarayonlari multimedia, videodarslar, grafik tasvirlar, raqamli platformalar orqali boyitib, o'quvchini jarayonga chuqurroq jalb etadi. Media ta'limdan foydalanish motivatsiyani, zamonaviy axborot texnologiyalariga moslashgan o'qitish modelini yaratadi. Hozirgi kunda bu soha bo'yicha ilmiy izlanishlar faol olib borilmoqda. Masalan, CyberLeninka portali orqali media ta'limning pedagogik asoslari haqidagi batafsil ilmiy maqolalar bilan tanishishingiz mumkin. Shuningdek, soha mutaxassislarining fikrlarini JDPU axborot resurslaridan o'qib borish foydali.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Nazariy va metodik qo'llanmalar (O'zbekiston):
Abduqodirov A.A. "Ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari". — Toshkent, 2021. (Zamonaviy pedagogika va media integratsiyasi haqida).
Rizayeva M. "Media ta'lim va media savodxonlik: tushunchalar, tamoyillar va metodlar". — Toshkent: "O'qituvchi", 2019.
Xaydarov A. "Media madaniyat va yoshlar tarbiyasi". — Toshkent: Ma'naviyat, 2020.
2. Xalqaro va klassik nazariy adabiyotlar:
Fedorov A.V. "Media obrazovaniye: istoriya i teoriya" (Media ta'lim: tarix va nazariya). — Moskva, 2015. (MDH davlatlari ichida eng kuchli nazariy manbalardan biri).
Buckingham D. "Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture". — Polity Press, 2013. (Dunyo miqyosidagi media ta'lim bo'yicha asosiy darslik).
Masterman L. "Teaching the Media". — Routledge, 2001. (Media ta'limning tanqidiy tahliliga bag'ishlangan klassik asar).
3. Elektron va ilmiy platformalar (2022-2024 yillardagi maqolalar):
CyberLeninka (cyberleninka.ru): "Media ta'lim savodxonligini shakllantirishning pedagogik asoslari" kabi ilmiy maqolalar to'plami.
UNESCO Digital Library: "Media and Information Literacy" bo'yicha xalqaro standartlar va hisobotlar (2021-2023 yillar).
Ziyonet (ziyonet.uz): O'zbekiston pedagoglarining media ta'limni darslarga tatbiq etish bo'yicha amaliy tajribalari va maqolalari.
4. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni

5. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”
6. UNESCO. Media Education: A Kit for Teachers
Len Masterman. Teaching the Media
7. David Buckingham. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture W. James Potter. Media Literacy Marshall McLuhan. Understanding Media: The Extensions of Man Neil Postman. Amusing Ourselves to Death
8. UNICEF. Digital Literacy Reports
9. OECD. Education and Digitalization Reports
10. O‘zbek pedagogika jurnali maqolalari (2020–2024)
11. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”
12. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar (darslik)
13. Internet manbalari (Ziyonet.uz, Edu.uz)
14. Raqamli pedagogika va media savodxonlik bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami.